

Narodenie dieťaťa s komplikáciami však nesprevádza obvyklú radosť rodičov ani oslavné rituály v rodine. Koncept rodiča dieťaťa so zdravotným postihnutím nie je súčasťou príprav rodiny na materstvo a nový koncept výrazne ohrozuje stabilitu rodiny ako celku. Nestabilný rodinný systém nedovoľuje rodine porozumiť situácii, v ktorej sa ocitla, akceptovať ju, čo následne ohrozuje samotné prijatie dieťaťa. Rodina hľadá informácie, kladie otázky, snaží sa zorientovať, skúša riešenia, prežíva sklamania, čaká na úspechy a potrebuje podporu.

Včasná intervencia je predovšetkým terénná služba, ktorá môže byť doplnená ambulantnou formou služby, je poskytovaná rodine a dieťaťu vo veku od narodenia do 7 rokov, ktoré má zdravotné postihnutie, alebo je jeho vývin rizikový v dôsledku nepriaznivého zdravotného stavu. Aby včasná intervencia mohla skutočne podporiť rodinu a rodinný systém dieťaťa a zároveň mala preventívny charakter, musí byť poskytnutá predovšetkým:

Centrá včasnej intervencie sú v mestách:
Bratislava, Žilina,
Prešov, Banská Bystrica, Trenčín,
Košice
Viac na:
www.centravi.sk

v oblasti motorického vývinu v zmysle Vojtovej metódy, Bobath konceptu a ďalších metód prispôsobených individuálnym potrebám dieťaťa. Tím odborníkov centier pracuje na jednom mieste, podieľa sa na spoznávaní/mapovaní potrieb rodiny a následnom spoluvtváraní individuálneho plánu podpory rodiny. Základom je teda tímová spolupráca, pričom rovnocennou súčasťou tohto tímu je aj rodina. Spoločným cieľom poradcov je identifikovať vlastné vnútorné zdroje rodiny, poskytovať rodine oporu, informácie a posilniť rodičovské kompetencie samotnej rodiny tak, aby bola schopná

ale aj vzdelávanie rodičov, odborníkov a laickej verejnosti, ktorími sa snažíme sprostredkovať rodinám rôzne témy, ktoré považujú za dôležité.

• **Sociálna a komunitná rehabilitácia** predstavuje podporu s orientáciou na rodinu ako celok, jej potreby, možnosti, limity, ciele, túžby, snahy a predstavy. Dôležitá je snaha nájsť rodine miesto v komunite, v ktorej žije, byť jej súčasťou. Vytvára sa priestor pre vznik rodičovských skupín a tým sa prispieva k rozširovaniu možností kontaktov, informácií a vzájomnej podpory medzi odborníkmi a ostatnými rodičmi.

Rodiny kontaktujú centrá včasnej inter-

„Načo kupujete drahé inkubátory a zachraňujete deti, keď nás potom pošlete domov a nikto nám nepomôže?“
(mama dvoch predčasne narodených chlapcov s postihnutím)

včládať a reagovať na situáciu, v ktorej sa ocitla. Prirodzené prostredie rodiny, je prostredie, ktoré dáva nový rozmer poradenstvu orientovanému na rodinu, poskytuje možnosť spoznať dieťa a rodinu v ich prirodzenom priestore, reakciach, väzbách a tým poskytovať podporu adresnejšie a cielenejšie. Táto forma včasnej intervencie súčasne odbremeneňuje rodinu od nutnosti dochádzať za službou do ambulancie.

Medzi základné oblasti podpory rodiny dieťaťa so zdravotným postihnutím patria:

• **Stimulácia komplexného vývinu dieťaťa** v jednotlivých vývinových oblastiach zahrňa hrubú a jemnú motoriku, vnímanie, komunikáciu, kognitívnu a sociálno-emocionálnu oblasť, ale aj oblasť hry. Cieľom poradcov je spolu s rodičmi vytvárať podmienky v domácom prostredí tak, aby sme čo najviac využili možnosti, ktoré toto prostredie ponúka na naplnenie vývinových možností dieťaťa. Spolu s rodičmi hľadajú, ako je možné pomôcť rodine akceptovať, zvládať, a ak je to možné, priať vlastnú situáciu a následne voliť vhodné stratégie riešenia nových situácií. Špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg a logopéd poskytujú okrem podpory rodine aj podporu v oblasti rôznych forem stimulácie vývinu dieťaťa, či už v oblasti zraku, sluchu, komunikácie, motoriky, správania sa a podobne. S podporou fyzioterapeuta majú možnosť rodičia spolu so svojimi deťmi získať podporu

• **Poradenstvo pre rodinu** predstavuje poradenstvu podporu rodiny v rovine špecializovaného sociálneho poradenstva, psychologického a špeciálno-pedagogického poradenstva.

• **Preventívne aktivity** sú zamerané na sprevádzanie rodiny pri identifikovaní vývinových špecifík dieťaťa,

vencie najčastejšie telefonicky. Sociálna pracovníčka im po vstupnom rozhovore poskytne žiadosť o službu včasnej intervencie. Po vyplnení žiadosti tím poradenských pracovníkov zväží opodstatnenosť služby včasnej intervencie pre konkrétnu rodinu a sociálna pracovníčka kontaktuje rodinu a navrhne jej termín prvej návštavy poradcov u nich doma. Až po zmapovaní potrieb a dobrovoľnom rozhodnutí rodiny a poradcov dochádza k podpisaniu zmluvy o poskytovaní služby včasnej intervencie. Poradcovia prichádzajú do rodiny minimálne 1-krát mesačne a spolu s rodinou hľadajú odpovede na otázky, ktoré rodičia prežívajú, usilujú sa podporovať vývin dieťaťa, zapájajú do spolupráce šírsie príbuzenstvo. Na základe identifikovaných potrieb rodiny a dieťaťa vytvárajú individuálny plán podpory rodiny. Ten predstavuje dokument medzi rodinou a jej kľúčovým poradenským pracovníkom/centrom, v ktorom poradcovia s rodinou vymedzujú nielen jej potreby a mieru ich dôležitosť, ale aj ciele, ktoré sa spoločne snažia naplniť. Okrem kľúčového pracovníka do podpory rodiny môžu vstupovať ďalší kolegovia centra, napríklad fyzioterapeut, logopéd alebo iní. V prípadne potreby sa pridajú aj špecialisti, ktorí sa venujú špecificky určitej skupine rodín a detí (napríklad s poruchou zraku, sluchu, Downovým syndrómom).

PhDr. Erika Tichá, PhD.
Riadička Centra včasnej intervencie
Bratislava, n. o.
FOTO: Peter Orvoš

CENTRÁ VČASNEJ INTERVENCIE POMÁHAJÚ VČAS

OBDOBIE TEHOTENSTVA JE VÝNIMOČNÝM OBDOBÍM V ŽIVOTE KAŽDEJ BUDÚCEJ MATKY A TVORIACEJ SA RODINY. OČAKÁVANIE DIEŤAŤA JE SPREVÁDZANÉ SPRAVIDLAMI RADOSTOU, PLÁNOVANÍM DOKONALEJ BUDÚCNOSTI, TÚŽBAMI, ALE AJ PREDSTAVAMI BUDÚCICH RODIČOV, STARÝCH RODIČOV A BLÍZKYCH. RODIČIA SI VYTVAŘAJÚ PREDSTAVY O DIEŤATI: JEHO VZHĽADE, SCHOPNOSTIACH, ALE AJ BUDÚCNOSTI. PREDSTAVY RODIČOV SA VŠAK VIAŽU AJ K SEBE SAMÝM A PARTNEROVI AKO BUDÚCIM RODIČOM.

- (1) včas, čo možno najskôr od obdobia identifikovania rizika vo vývine dieťaťa,
- (2) dobrovoľne, teda rodina ju prijíma z vlastného rozhodnutia,
- (3) multidisciplinárnym tímom odborníkov z rôznych pomáhajúcich profesii,
- (4) so zameraním na posilnenie vlastných zdrojov rodiny a dieťaťa tak, aby boli schopní zvládnuť situáciu, v ktorej sa nachádzajú,
- (5) v prirodzenom prostredí dieťaťa – v rodine, teda primárne terénnou formou, kedy poradcovia prichádzajú za rodinou do jej domáceho prostredia.

Centrá včasnej intervencie a ich poradcovia poskytujú pomoc a podporu všetkým rodinám, ktoré majú dieťa s rizikovým vývinom alebo zdravotným postihnutím vo veku od narodenia do 7 rokov. Napriek veľmi širokej skupine rodín a detí, ktoré takúto formu podpory potrebujú, zvlášť kladierne dôraz na rodiny detí vo veku od 0 do 3 rokov, u ktorých je potreba podpory rodiny a vývinu dieťaťa najvýznamnejšia. Sú to rodiny, ktoré práve prichádzajú domov z pôrodnice a vývin ich dieťaťa je rizikový v dôsledku toho, že sa narodilo predčasne alebo s komplikáciami. Medicínska starostlivosť im dnes

dáva reálnu šancu na prežitie a pre mnohé z rodín práve okamih príchodu z nemocnice domov znamená falošný začiatok bežného normálneho života. Bežný normálny život totiž prichodom domov neprichádza. Tieto rodiny prežívajú bolest' a sklamania, ich žiaľ strieda nádej a radosť z malých úspechov. Hľadajú informácie, ale tie, ktoré sa k nim dostávajú, nie sú komplexné, nenachádzajú porozumenie a opakovane stretávajú autority, ktoré sú vraj „odborníkmi“ na ich situáciu. Naopak transdisciplinárny tímov poradcov centier včasnej intervencie tvoria naozaj pracovníci s dlhorčnými skúsenosťami